

- 2** Från redaktionen: Kunskapandets villkor
Kerstin Alnebratt, Fredrik Bondestam och Kajsa Widegren
- 7** ”Man kan känna utmattningen i luften”. (Sinnes)stämningen på det nyliberala universitetet och dess påverkan på feministiska forskare
Maria do Mar Pereira
- 31** Rasifiering av kunskapsproduktion. En epistemologisk resa genom processer av inkludering och exkludering i olika akademiska forum
Fataneh Farahani och Suruchi Thapar-Björkert
- 54** Frispel: Ain't I a woman?/Är inte jag en forskare?
Paula Mählck
- 67** Den okroppsliga kunskapssynens politik. Om varför hållbar utveckling tycks svårhanterligt i utbildning
Hanna Sjögren
- 86** Recensioner
- 92** Sveriges genusforskarförbund

KUNSKAPANDETS VILLKOR

I skrivande stund sköljer våg efter våg av #metoo-vittnesmål genom offentligheten, inte minst från kvinnor i akademien. Vår analys är att dessa massiva uppror mot sexism och misogyni, i bransch efter bransch, bland annat bygger på att kunskaper om hur maktstrukturer griper in överallt har spridits samhälleligt och gjort de gemensamma aktionerna möjliga. Kvinnor från hela arbetslivet, och även i dess utkanter, formulerar något som kanske kan bli en solidarisk, politisk agenda mot våld, för kvinnofrid, och med krav på strukturella förändringar inom alla politikområden. I det sammanhanget kan maktanalyser och utvecklande av nya metoder för förändring bidra. Här spelar framväxandet, etablerandet och organiseringen av feministisk forskning, genusforskning och genusvetenskap avgörande roller. Den situation som behövs för att ta de många enskilda berättelserna och föra dem samman till en maktanalys har delvis möjliggjorts genom genusforskningens kunskapsproduktion. Kvinnor kan kräva sin rätt och ställa ansvariga till svars för bristerna i att erkänna, stoppa, lagföra och problematisera sexistiska strukturer, organisationer och maktrelationer.

Ett temanummer om feministiska och intersektionella perspektiv på forskningens villkor är därför mer angeläget än någonsin. Artiklarna rör sig alla, men på olika sätt, kring de subjektiva, subjektiverande och situerade aspekterna av att verka i akademins undervisande och forskande verksamheter. Genom att centralisera det subjektiva erkänner de, men problematiserar, att expertkunskap i vårt nuvarande system alltid knyts till det individuella kunskapskapitalet. De enskilda bidragen i temanumret kan läsas var för sig, men kan med fördel också läsas intertextuellt. Det vill säga, texterna utgör polyfona röster om ojämlikhetens akademiska landskap. De ger sammantvinnade uttryck för paradoxer, utmaningar, exkluderingar, maktobalanser och ständigt skiftande modaliteter, situationer och språkdräkter. Precis så dynamiskt, heterogent, motstridigt och kritiskt som ett vetenskapligt fält ska fungera när det är som bäst.

De emotionella och förkroppsligade aspekterna av att förhålla sig till produktivitetsskrav, svenska universitets rasistiska strukturer och undervisandets objektivitetsanspråk sätts in i sina strukturella och diskursiva sammanhang. Vi

påminns om hur Donna Haraway, i ”A Manifesto for Cyborgs” (1987), situerade sin egen kunskapande position politiskt och epistemologiskt och samtidigt påpekade hur de stora, enhetliggörande systemen aldrig helt kan producera enhetliga subjekt:

I am conscious of the odd perspective provided by my historical position — a PhD in biology for an Irish Catholic girl was made possible by Sputnik’s impact on US national science-education policy. I have a body and mind as much constructed by the post-Second World War arms race and cold war as by the women’s movements. There are more grounds for hope in focusing on the contradictory effects of politics designed to produce loyal American technocrats, which also produced large numbers of dissidents, than in focusing on the present defeats. (Haraway 1987: 27f)

I den forskningspolitiska diskursen idag samsas idéer om akademins relevans och samhällsnytta med krav på effektivitet och ekonomistyrning. Lärosäten utmålas därtill som demokratiska institutioner som ska utgöra skydd mot faktaresistens och populism och de ska även härbärgera kritiska perspektiv och stå fria från ideologi och politik. Genom de här mer eller mindre kontraproduktiva skärningspunkterna har genusvetenskap gradvis institutionaliserats. Det är också en nyliberal styr- och organiseringsmodell som genusforskning och annan maktkritisk forskning idag generellt både verkar inom och ifrågasätter. Därför speglar genusforskning en större fråga om forskningens frihet, där kanske framför allt feministisk forskning befinner sig i ett kritiskt skede på flera sätt. Förs egentligen samtal om feministisk organisering för en fri akademisk kunskapsbildning? Hur kan principer och villkor för maktkritisk forskning utvecklas som inte underordnar sig rationaliteter som per definition hämmar nyfikenhet, samarbete, solidaritet, systemskap, eller aktivistbaserade initiativ till forskning och utbildning? Kort och gott - var finns arenan för en offentlig, engagerad, avancerad, vildsint, fördjupad, generativ dialog om genusvetenskapens och genusforskningens villkor och utmaningar?

Vi tror att dessa dialoger pågår på en mängd olika platser och det är därför frågor om hur dessa samtal, akademiska - men öppna mot andra arenor och kunskapsformer - villkoras och möjliggörs är så centrala. För att stärka en sådan dialog introducerar avgående redaktion, tillträdande redaktion och gästredaktionen tillsammans, i samband med publiceringen av detta temanummer, en ny vinjett via *TGV:s* hemsida. Här erbjuds framöver ett rum för samtal om förutsättningar för feministisk forskning, genusvetenskap och genusforskning som är mer tillgängligt och direkt i sitt tilltal. Vi tror det kan leda till ett utbyte av erfarenheter

och kunskaper som kan engagera såväl forskare som allmänhet i större utsträckning än vad ett tryckt tidskriftsnummer medger. Vinjetten "Forskningens villkor" kan under rätt förutsättningar bli början på ett samtal som utmanar, utvecklar och skapar nya villkor för forskning. Först ut är Sara Edenheim med texten "Den goda viljans feminism" som genom en närläsning av två antologier argumenterar för "en kritik av det postpolitiska tillståndet som gör den specifika nyliberala styrningen möjlig att passera som just opolitisk i samhället i stort." Texten vill också visa hur den feministiska forskningen kan politisera de element som denna nyliberala styrning är beroende av. Edenheim konkluderar att "en del av de identiteter som många feminister har försvarat och kanske ser som oumbärliga för politisk förändring måste genomgå samma kritiska analys som andra identiteter."

Edenheims upprop för feministisk agonism kan så läsas som en direkt pendang till Maria do Mar Pereiras artikel "Man kan känna utmattningen i luften": (Sinnes) stämningen på det nyliberala universitetet och dess påverkan på feministiska forskare". Artikeln bygger på etnografi från Portugal och feministiska forskares erfarenheter av produktivetskrav i det nyliberala universitetets regim. Analyserna visar hur akademiker generellt är perfekta nyliberala subjekt, de är predisponerade att vara själv-motiverade, självständiga, prestationsinriktade och individualistiska. Men det är feministiska forskares vilja att påverka samhället, bidra med ny kunskap för en mer rättvis värld, och att på vardag-

lig basis stötta kollegor och studenter som exploateras i den nyliberala performativtetskulturen. Pereira avslutar sin artikel med att uppmana läsaren att på individuell nivå slå sig ur dessa regimer, gå och göra något annat, som att umgås med vänner och familj. Men fortsatt istället läsa!

Numret fortsätter med Fataneh Farahanis och Suruchi Thapar-Björkerters artikel som analyserar hur rasifiering exkluderar både kunskapsinnehåll och rasifierade subjekt i svensk akademi. De intrikata sätt som rasifierade forskares forskningsmeriter marginaliseras och underkänns analyseras utifrån en välbehövlig utblick mot internationell forskning om rasism i akademien. Egna, mycket specifika, erfarenheter av underkännande av författarnas kunskaper skapar en text som balanserar på en farlig gräns: personlig exponering står mot det akuta behovet av att synliggöra de strukturer som misskänner rasifierade som forskande subjekt. Detta är en farlig balansgång som vi måste tro på. Vita kvinnor i akademien har tidigare gått samma balansgång, men i förhållande till patriarkala akademiska regimer.

Nästa artikel i numret är ett frispel av Paula Mählck som tar utgångspunkt i just den nya forskningspropositionen och en postkolonial läsning av den. Hennes text frågar sig var rasifierade kvinnor har tagit vägen i forskningspolitikens jämställdhetssträvanden? Trots att intersektionalitetsbegreppet har använts för att forma maktkritiska studier i svenska akademiska miljöerna under ett 15-tal år så finns få spår av detta i jämställdhetsdiskursen. Är inte jag en forskare, frågar sig Mählck och alluderar på Sojourner Truths berömda tal

“Ain’t I a Woman?” från 1851. Mähleck visar med hjälp av sin pågående forskning om Sida-doktoranders villkor hur ”postkoloniala kunskapsrelationer, intersektionella och rumsliga kroppsrelationer [blir] bärande principer i konstruktionen av förkroppsligade diskursiva geografier och av (tillgängliga) subjektspositioner i akademien.”

I Hanna Sjögrens artikel är det de normativa krav och förväntningar på att den kunskap som förmedlas på universitetsutbildningar ska vara neutral och opartisk som står i centrum. Exemplet för artikeln är undervisning i ”hållbar utveckling”, ett ämne som utmanar dessa neutralitetsanspråk och blottar lärarens transkorporala inkludering i oöverskådliga och komplexa system. Dessa krav ställer den undervisande läraren inför specifika, epistemologiska balansakter. Utifrån Donna Haraways (1988) vetenskapsteoretiska förståelse av objektivitet som partiell analyserar Sjögren universitetslärares ambivalens inför att både vara lärare och människa, och hur långt undervisningen får lov att påverka studenterna i deras vardagliga liv.

Vi i gästredaktionen befinner oss, som personer, lite vid sidan av genusvetenskapen och genusforskningsfältet men vi har hållit oss i närheten eftersom vi tror på dess samhälleliga potential. Vi har alla tre forskarbakgrund men har av olika skäl rört oss bort från egna forskarkarriärer. Utan att själva befinna oss i forskningsgörandet ser vi ändå det överväldigande behovet av kunskap med maktkritiska perspektiv, som bygger på andra epistemologiska grunder än de traditionella disciplinerna kan erbjuda. En central aspekt av genus-

forskningen ser vi som balansakten mellan kunskap och kritik. Detta kan till exempel ta sig uttryck i relationer mellan begär efter kritisk kunskap, de affektiva strukturer kritik ofta etablerar, samt en pedagogisk (o)förmåga att framställa och läsa kritik i sig. Kritisk kunskap ställer så att säga orimligt höga, men samtidigt helt nödvändiga, krav på de kunskapande subjektens ansvar att lyhört lyssna till, känna för och beröra varandra. Med detta nummer vill vi i gästredaktionen bidra till att utmana de samtida normalvetenskapernas generella tendenser att misskänna vetandets immanta känslsamhet (Sedgwick 2002).

Kerstin Alnebratt, fil. dr genusvetenskap

Fredrik Bondestam, fil. dr sociologi

Kajsa Widegren, fil. dr genusvetenskap

Referenser

Haraway, Donna (1987) A manifesto for cyborgs: science, technology, and socialist feminism in the 1980s. *Australian Feminist Studies* 4: 1-42.

Sedgwick, Eve Kosofsky och Frank, Adam (2002) *Touching feeling: Affect, pedagogy, performativity*. Durham: Duke University Press.